

Jean-Paul Sartre

bir düzene konmuş olmasını istiyorum. Başınız karşılığında her şeyden sorumlusunuz. Askerleriniz düşmandan daha çok benden korktukları zaman zaferden emin olacağız. (*Komutanlar konuşmak isterler.*) Hayır. Tek kelime istemem. Şimdi gidin. Yarın tasarımlarımla ilgili bilgi edinarsınız. (*Çıkarlar. Goetz ayağıyla cesedi iter.*) İşte işe başlayan adamın egemenliği. Güzel bir başlangıç. Haydi Nasty, cellat ve kasap olacağım ben.

Hafif bir baygınlık geçirir.

NASTY: (*Elini Goetz'ün omzuna koyarak.*) Goetz...

GOETZ: Korkma, pes etmeyeceğim. Onların arasına korku salacağım, çünkü onları sevmek için bundan başka bir yolum yok. Onlara emir vereceğim, çünkü itaat etmek için bundan başka bir yolum yok. Başımın üstündeki bu boş gökyüzü ile yalnız kalacağım, çünkü herkesle birlikte olmak için bundan başka bir yolum yok. Yapılacak bir savaş var ve ben bu savaşı yapacağım.

P E R D E

SAYGILI YOSMA

1 Perde, 2 Tablo

KIŞILER

LIZZIE
FRED
SENATÖR
ZENCI
JOHN
JAMES
I. ADAM
II. ADAM

BİRİNCİ TABLO

Amerika'nın güney kentlerinden birinde bir oda. Beyaz duvarlar.
Bir divan. Sağda bir pencere, solda banyo kapısı. Dipte, sokak
kapısının açıldığı hol.

SAHNE BİR

LIZZIE, sonra ZENCI

Perde açılmadan önce sahneden büyük bir gürültü duyulur. Liz-
zie yalnızdır, üstüne sadece bir gömlek giymiştir, elektrikli süpürge
ile odayı süpürmektedir. Kapı çalar. Lizzie tereddüt eder, banyo ka-
pısına doğru bakar. Kapı yeniden çalar. Süpürgeyi durdurup, ban-
yo kapısını aralar.

LIZZIE: (Alçak sesle.) Kapı çalıyor, görünme sakın. (Kapıyı
açmaya gider. Kapıda iri kıyım ve beyaz saçlı bir zenci görünür.
Hareketsiz durmaktadır.)

Ne var? Herhalde yanlış adrese geldiniz. (Ara.) Ne istiyorsu-
nuz? Söylesenize.

ZENCI: (Yalvararak.) Lütfen madam, lütfen.

LIZZIE: Lütfen ne? (Daha dikkatlice bakar.) Dur bakayım, sen
şu trendeki adam değil misin? Demek ellerinden kurtulabildin?
Adresimi nasıl buldun?

ZENCI: Çok aradım madam, her yerde aradım. (İçeri girmeye
davranır.)

Lütfen!

LIZZIE: İçeri girme. Konuğum var. Söyle ne istiyorsun?

ZENCI: Lütfen, yalvarıyorum.

LIZZIE: Ama niye? Derdin ne? Para mı istiyorsun?

ZENCI: Hayır Madam. (Ara.) Lütfen ona hiçbir şey yapmadı-

ğımı söyleyin.

LIZZIE: Kime?

ZENCI: Yargıca. Lütfen bunu ona söyleyin Madam. Lütfen söyleyin ona.

LIZZIE: Hiçbir şey söyleyemem.

ZENCI: Yalvarırım.

LIZIE: Olmaz. Zaten yeteri kadar sıkıntım var hayatta, bir de başkalarının derdini yüklenemem. Haydi çek git buradan.

ZENCI: Hiçbir şey yapmadığımı biliyorsunuz. Söyleyin, yaptım mı?

LIZZIE: Hiçbir şey yapmadın. Ama yargıca gitmeyeceğim. Yargıçlar ve aynasızlar; burnumdan kusacak kadar midemi bulandırır ikisi de.

ZENCI: Karımı ve çocuklarımı bıraktım. Bütün gece sokaklarda dolanıp durdum. Artık gücüm kalmadı.

LIZZIE: Şehri terk et.

ZENCI: Bütün istasyonları tutmuşlar.

LIZZIE: Kim tutmuş?

ZENCI: Beyazlar.

LIZZIE: Hangi beyazlar?

ZENCI: Bütün beyazlar. Bu sabah dışarıya çıkmadınız mı?

LIZZIE: Çıkmadım.

ZENCI: Sokaklar adam kaynıyor. Gençler, yaşlılar, tanışmasalar bile birbirlerine yanaşıp konuşuyorlar.

LIZZIE: Ne demek bu?

ZENCI: Bu demektir ki Madam onlar beni yakalayana dek, sokaklarda koşuşup durmaktan başka çarem yok. Birbirini tanımayan beyazlar böyle toplanıp aralarında konuşmaya başlayınca, mutlaka bir zenci ölecek demektir. (Ara.) Hiçbir şey yapmadığımı söyleyin Madam. Yargıca söyleyin, gazetecilere söyleyin.

Belki gazeteye basarlar. Söyleyin Madam. Söyleyin.

Ne olur!

LIZZIE: Bağırma. Konuğum var. (Ara.) Gazeteyi aklından çıkar. Herkesin dikkatini üzerime çekmenin zamanı değil. (Ara.) Ama ifade vermeye zorlarsa onlara gerçeği anlatacağıma söz veriyorum.

ZENCI: Hiçbir şey yapmadığımı söylersiniz değil mi?

LIZZIE: Söylerim.

ZENCI: Yemin eder misiniz Madam?

LIZZIE: Peki, peki.

ZENCI: Bizi gözleyen Tanrı'nın üzerine.

LIZZIE: Eee! Defol git artık. Söz verdim işte. Yetmez mi? (Ara.)

Haydi ama, defol artık! Defol!

ZENCI: (Birdenbire.) Ne olur saklayın beni.

LIZZIE: Saklayayım mı?

ZENCI: Olmaz mı Madam? Saklayamaz mısınız?

LIZZIE: Saklamak ha? Ben? Haydi oradan. (Kapıyı suratına kapar.) Bu kadar zırva yeter artık! (Banyoya doğru döner.) Çıkabilirsin.

Fred çıkar. Üstünde bir gömlek vardır, kravat takmamıştır.

SAHNE İKİ

LIZZIE, FRED

FRED: Kimdi o?

LIZZIE: Hiç kimse.

FRED: Polis sandım.

LIZZIE: Polis mi? Polisle bir işin mi var?

FRED: Benim yok. Senin için geldiler sandım.

LIZZIE: *(Hakaretten onuru kırılmış.)* Lafa bak! Kimsenin beş kuruşunu çalmadım ben.

FRED: Bugüne dek polisle hiç işin olmadı mı yani?

LIZZIE: Olsa bile hırsızlıktan değil.

Tekrar süpürgeyi çalıştırır, şiddetli bir gürültü çıkar.

FRED: *(Gürültüden rahatsız olarak.)* Off!

LIZZIE: *(Sesini duyurmak için bağırarak.)* Nen var canım?

FRED: *(Bağırarak.)* Kulağımın zarını patlatıyorsun.

LIZZIE: *(Bağırarak.)* Şimdi bitiyor. *(Ara)* Ben böyleyim işte.

FRED: *(Bağırarak.)* Nasıl?

LIZZIE: *(Bağırarak.)* Böyle diyorum.

FRED: *(Bağırarak.)* Nasıl böyle?

LIZZIE: *(Bağırarak)* İşte böyle. Ertesi sabah, kendimi tutamam, mutlaka önce yıkanır, sonra da odayı temizlerim.

Süpürgeyi durdurur.

Saygılı Yosma

FRED: *(Yatağı göstererek.)* Hazır yanına gitmişken şunun üstünü ört.

LIZZIE: Neyin?

FRED: Yatağın. Haydi ört şunu, günah kokuyor.

LIZZIE: Günah mı? Bu sözü nereden öğrendin? Rahip misin yoksa?

FRED: Yo, neden?

LIZZIE: Incil gibi konuşuyorsun da. *(Fred'i süzer.)* Hayır hayır, rahip falan değilsin, kendine fazla özen gösteriyorsun. Dur şu yüzüklerine bir bakayım. *(Hayranlıkla.)* Ooo! Vay canına! Vay canına! Zenginsin galiba?

FRED: Evet.

LIZZIE: Çok mu zenginsin?

FRED: Çok.

LIZZIE: Daha iyi ya. *(Kollarını adamın boynuna dolar ve dudaklarını uzatır.)* Bence bir erkeğin zengin olması iyi bir şeydir, güven verir.

Fred önce kızı öpecek gibi olur, sonra sırtını döner.

FRED: Ört şu yatağı.

LIZZIE: Peki. Peki peki! Örtüyorum. *(Yatağı örter ve kendi kendine güler.)*

"Günah kokuyormuş!" Kırk yıl düşünsem bu sözü bulamazdım. Ama sevgilim, bu *senin* günahın. *(Fred onaylamadığını gösteren bir hareket yapar.)* Tabii, tabii aynı zamanda benim de. Vicdanımda öyle çok günah var ki... *(Yatağın üzerine oturur ve Fred'i de yanına oturması için zorlar.)* Gel. Gel de bizim günahımızın üzerine otur. Ama güzel bir günahı değil mi? Küçücük bir günah. *(Güler.)* Gözlerini yere indirmesene öyle. Seni korkutuyor muyum yoksa? *(Fred-ona vahşice sarılıp sıkar.)* Canımı

acıtıyorsun! Canımı acıtıyorsun! (*Fred kızı bırakır.*) Ne tuhaf adamsın sen? Zaten pek iyi birine de benzemiyorsun.

(*Ara.*) Adını söylesene bana. İstemiyor musun? Biliyor musun, adını bilmemek canımı sıkıyor. Böylesi ilk kez başıma geliyor. Gerçi çoğu zaman soyadlarını söylemezler ve ben de onlara hak veririm, ama ad başka! Eğer adlarınızı bilmezsem sizi birbirinizden nasıl ayırt ederim? Haydi, söyle sevgilim.

FRED: Hayır.

LIZZIE: Öyleyse sana Bay Adsız diyeceğiz. (*Kalkar.*) Dur şimdi. Şu ortalığı hemen toparlarım. (*Bazı eşyaların yerlerini değiştirir.*) Şu şuraya. Bu da buraya. İşte her şey düzene girdi. İskemleler masanın çevresine dizilmeli. Böyle daha kibar durur. Gravür satan bir tanıdığın var mı? Duvarlara birkaç resim asmak istiyorum. Sandığımda bir tane var. Öyle güzel ki... Adı *Kırık Testi*. Genç bir kız var resimde, zavalıcılık testisini kırmış. Bir Fransız ressama ait.

FRED: Ne testisi?

LIZZIE: Ne bileyim testi işte. Bir testisi varmış demek ki. Duvara asmak için şöyle yaşlı bir nine resmi isterdim: Yün ören veya torunlarına masal anlatan. Ah!, Şu perdeleri çekip pencereyi açayım. (*Gidip açar.*) Ne güzel hava! İşte yeni bir gün başlıyor. (*Geri-nir.*) Oh! Keyfim yerinde. Nefis bir hava, güzelce ykanmışım, sevişmişim. Öyle iyiyim ki, kendimi o kadar iyi hissediyorum ki! Gel, gel de şu manzarama bir bak. Ne güzel bir manzaram var. Etraf ağaç dolu. Harika bir görüntü. Biliyor musun, şansım çok yaver gitti. Daha ilk arayışında böyle güzel bir semtte ev buldum. Gelmiyor musun? İçinde yaşadığın kenti sevmiyor musun yoksa?

FRED: Kendi pencereden baktığımda severim.

LIZZIE: (*Birdenbire.*) Sabah uyanır uyanmaz bir zenci yüzü görmek uğursuzluk getirir mi dersin?

FRED: Neden?

LIZZIE: Ben... Demin karşı kaldırımdan bir tane geçiyordu da.

FRED: Zenci görmek her zaman uğursuzluk getirir. Zenciler Şeytan'dır. (*Ara.*) Kapat şu pencereyi.

LIZZIE: Odayı havalandırmamı istemiyor musun?

FRED: Sana pencereyi kapat diyorum. Tamam. Perdeleri de çek.

İşığı yak şimdi.

LIZZIE: Niye? Zenciler yüzünden mi?

FRED: Sersem!

LIZZIE: Ne güzel güneş var oysa.

FRED: Güneş falan istemez. Odan aynen geceki gibi kalsın istiyorum.

Pencereyi kapat diyorum. Güneşi dışarı çıktığımda görürüm. (*Kalkar, Lizzie'ye doğru gidip onu süzer.*)

LIZZIE: (*Biraz kaygılanarak.*) Ne var?

FRED: Bir şey yok. Kravatımı ver.

LIZZIE: Banyoda. (*Çıkar. Fred aceleyle masanın çekmecelerini açıp karıştırır. Lizzie elinde kravatla döner.*) İşte! Dur ben bağlayayım. (*Bağlar.*) Biliyor musun, ben her gece müşteri değiştirmekten hoşlanmam. Öyle olunca, çok fazla değişik yüz görüyorsunuz. Benim idealim, belli bir yaşa gelmiş üç dört adamın pahalı alışkanlıkları haline gelip biriyle salı gününü, biriyle perşembe-yi, ötekiyle de hafta sonunu geçirmek. Sana bunları şunun için söylüyorum: Gerçi biraz gençsin ama ağırbaşlı birine benziyorsun. İçinden geldiğinde... Peki, peki sustum. Sen gene de bunu bir düşün. Of! Of! Ay parçası gibisin. Sarıl bana güzelim. Sımsıkı sarıl da canım yansın. Sarılmak istemiyor musun? (*Fred kadını aniden ve vahşice öper, sonra iterek uzaklaştırır.*) Uff!

FRED: Sen Şeytansın.

LIZZIE: Ne?
 FRED: Şeytansın sen.
 LIZZIE: Gene İncil! Ne oluyor sana?
 FRED: Hiç. Eğleniyorum.
 LIZZIE: Pek garip bir eğlenme şeklin var. (Ara.) Memnun kaldın mı?
 FRED: Neden memnun kaldım mı?
 LIZZIE: (Gülerek onu taklit eder.) Neden memnun kaldım mı? Amma da kafasızsın kızcağızım.
 FRED: Ha, ha, evet... Çok memnunum. Çok memnunum. Ne kadar istiyorsun?
 LIZZIE: Sana para lafi eden oldu mu? Sadece memnun musun diye soruyorum, nazikçe yanıtlayabilirsin. Ne oluyor? Memnun değil misin yoksa?
 Oh! Şaşardım zaten, şaşardım.
 FRED: Bu konuyu kapat.
 LIZZIE: Beni öyle güçlü sıkıyordun ki. Hem bir ara usulca beni sevdiğini söyledin.
 FRED: Sarhoştun.
 LIZZIE: Hayır, sarhoş degildim.
 FRED: Sarhoştun, sarhoştun.
 LIZZIE: Hayır, degildim diyorum.
 FRED: Her neyse, ben sarhoştum. Hiçbir şey hatırlamıyorum.
 LIZZIE: Yazık. Banyoda soyunduktan sonra yanına geldiğimde kıpkırmızı kesildin. Bunu hatırlamıyor musun? Öyle kızarmıştın ki kendi kendime "İşte benim istakozum" dedim. Işığın söndürmek istediğini ve benimle karanlıkta seviştiğini hatırlamıyor musun? Kibar ve saygılı bir davranış olarak değerlendirmiştim. Hatırlamıyor musun?
 FRED: Hayır.

LIZZIE: Sonra da aynı beşikte yatan iki yeni doğmuş bebek taklidi yaptık ya? Bunu hatırlıyor musun?
 FRED: Bu konuyu kapat dedim. Gece yapılan, geceye aittir. Gündüz olunca sözü edilmez.
 LIZZIE: (Karşı çıkarak.) Ya sözünü etmekten hoşlanıyor sam? Çok eğlendim, biliyorsun.
 FRED: Doğru, çok eğlendin. (Ona yaklaşır, yavaşça omuzlarını okşar, sonra ellerini boynunun çevresinde birleştirir.) Bir erkeği kafeslediğinizi sandığımız anda hepiniz çok eğlenirsiniz. (Ara.) Senin geceni unuttum. Tamamen unuttum. Sadece dans salonunu hatırlıyorum, hepsi bu. Gerisini hatırlayan sensin, sadece sen. (Boynunu sıkar.)
 LIZZIE: Ne yapıyorsun?
 FRED: Boynunu sıkıyorum.
 LIZZIE: Canımı acıtıyorsun.
 FRED: Tek hatırlayan sensin. Birazcık daha sıkarsam, bu geceyi hatırlayacak hiç kimse kalmaz dünyada. (Boynunu bırakır.) Ne kadar istiyorsun?
 LIZZIE: Eğer unuttuysan, işimi iyi yapamadım demektir. Kötü yapılmış bir iş için para ödemeni istemem.
 FRED: Uzatma, kaç para istiyorsun?
 LIZZIE: Dinle o zaman; buraya evvelsi gün geldim, beni ilk ziyaret eden sensin. İlk gelene kendimi bedavaya veririm, uğur getirir.
 FRED: Senin sadakana ihtiyacım yok.
 Masaya on dolar bırakır.
 LIZZIE: Senden para pul istemiyorum, ama bakayım bana ne kadar değer biçmişsin. Dur, tahmin edeyim! (Parayı alır ve gözlerini yumar.) Kırk dolar mı? Hayır. O kadar fazla, hem o zaman iki tane olurdu. Yirmi dolar mı? O da mı değil? Öyleyse kırk do-

lardan daha çok. Elli? Yüz? *(Bu arada Fred usulca gülerek ona bakmaktadır.)* Ne yapalım, açıyorum gözlerimi. *(Paraya bakar.)* Yanılmış olmayasın?

FRED: Sanmıyorum.

LIZZIE: Ne verdiğini biliyor musun?

FRED: Evet.

LIZZIE: Derhal, derhal geri al bunu. *(Fred karşı çıktığını belirten bir jest yapar.)* On dolar ha! On dolara benim gibi kızları beceremezsin! Şu bacaklarıma bir bak. *(Bacaklarını gösterir.)* Ya memelerim? Hiç böylesini gördün mü? On dolarlık memeler mi bunlar? Kafamı attırmadan parayı al ve defol git buradan. Beyefendi hep baştan yapmak istesin, beyefendi bana çocukluğumu anlattırsın, beyefendi sabah sabah mızırdansın, sanki bana aylık ödüyormuş gibi surat etsin, bütün bunlar ne için? Kırk değil, otuz değil, yirmi de değil, sadece on dolar için!

FRED: Böyle rezil bir iş için çok bile.

LIZZIE: Rezil sensin! Nerden çıktın sen böyle yabani? Anan da kendini beğenmiş sürtüğün teki olmalı, yoksa sana kadınlara saygı göstermeyi öğretilirdi.

FRED: Çenenin kapayacak mısın sen?

LIZZIE: Sürtük işte! Soylu sürtük!

FRED: *(Boğuk bir sesle.)* Sana bir öğüt vereyim kızım, gırtlaklarını sıkırtmak istemiyorsan, bizim buranın delikanlılarına anaları hakkında laf söyleme.

LIZZIE: *(Üzerine yürüyerek.)* Sık o zaman! Sık da görelim!

FRED: *(Geri çekilerek.)* Sakin ol. *(Lizzie Fred'in başına vurmaya niyetiyle masanın üstünden toprak bir çanak alır.)* Al sana on dolar daha, ama rahat dur. Rahat dur yoksa seni kodese tiktiririm!

LIZZIE: Sen mi tiktiriyorsun?

FRED: Evet, ben.

LIZZIE: Sen?

FRED: Ben!

LIZZIE: Hadi oradan!

FRED: Clarke'in oğluyum ben.

LIZZIE: Hangi Clarke?

FRED: Senatör Clarke.

LIZZIE: Öyle mi? Eh ben de Roosevelt'in kızım.

FRED: Sen hiç Clarke'in resmini gördün mü gazetelerde?

LIZZIE: Gördüm... ne olmuş?

FRED: İşte. *(Bir fotoğraf gösterir.)* Bak, yanında duruyorum, elini de omzuma koymuş.

LIZZIE: *(Birden sakinleşir.)* Sahi be! Baban da pek fiyakalı! Dur hele bakayım biraz.

(Fred resmi elinden hışımla alır.)

FRED: Yeter bu kadar.

LIZZIE: Esaslı bir adam. Dürüst, ciddi bir edası var. Dediklerine bakılırsa konuşması da baldan tatlıymış ha? *(Fred yanıtlanmaz.)* O bahçe sizin mi?

FRED: Evet.

LIZZIE: İri cüsseli görünüyor. Koltuklarda oturan küçük kızlar, onlar da kardeşlerin mi? *(Fred cevap vermez.)* Eviniz tepede mi?

FRED: Evet.

LIZZIE: O halde sabahları kahvaltını ederken pencereden tüm şehri görüyorsundur değil mi?

FRED: Evet.

LIZZIE: Yemek saatlerinde sizi sofraya çağırmak için zil mi çalınıyor? Bu soruma cevap verebilirsin herhalde.

FRED: Gong vurulur.

LIZZIE: *(Büyülenmiş gibi.)* Gong vuruluyor! Seni anlamıyorum. Benim böyle bir ailem, böyle bir evim olsa, geceyi başka bir

yerde geçirmem için üste para vermeleri gerekirdi. (Ara.) Annen hakkında söylediklerim için özür dilerim. Kızgınlıkla söyledim. O da fotoğrafta var mı?

FRED: Onun hakkında konuşmanı yasaklamıştım.

LIZZIE: Peki, peki. (Ara.) Sana bir soru sorabilir miyim? (Fred cevap vermez.) Madem ki kadınlarla yatmak seni tiksindiriyor, benim evimde ne arıyorsun? (Fred yanıtlamaz. Lizzie iç çeker.) Neyse, burada kaldığım sürece sizin âdetlerinize uymaya çalışacağım.

(Sessizlik içinde bir süre geçer, Fred aynanın karşısında saçını tarar.)

FRED: Kuzeyden mi geliyorsun?

LIZZIE: Evet.

FRED: New-York'tan mı?

LIZZIE: Sana ne bundan?

FRED: Az önce New-York'tan bahsettin.

LIZZIE: Herkes New-York'tan bahsedebilir. Ne çıkar bundan?

FRED: Niye orada kalmadın?

LIZZIE: Bıkmıştım.

FRED: Başımı derde mi soktun?

LIZIE: Evet, zaten ben her türlü belayı üstüme çekerim. Bazıları böyledir işte. Şu yılanı görüyor musun? (Bileziğini gösterir.) Bana hep uğursuzluk getirir.

FRED: Niçin takıyorsun o halde?

LIZZIE: Bir kez taktığıma göre artık çıkarmamam gerekir. Yılanın intikamı korkunç olurmuş.

FRED: Zencinin tecavüze yeltendiği kadın sen misin?

LIZZIE: Ne?

FRED: Önceki gün altı ekspresiyle gelmedin mi sen?

LIZZIE: Evet.

FRED: Öyleyse sensin.

LIZZIE: Kimse bana tecavüz etmek istemedi. (Acıyla gülümser.) Bana tecavüz etmek! Düşünebiliyor musun?

FRED: O mutlaka sensin. Dün gece barda Webster söyledi bana.

LIZZIE: Webster mi? (Ara.) Buymuş demek ki!

FRED: Neymiş?

LIZZIE: Duyunca gözlerin parladı demek. Bu seni tahrik etti ha? Rezil! O kadar iyi bir babanın oğlu üstelik!

FRED: Salak. (Ara.) Bir zenciyle yattığını bilseydim...

LIZZIE: Eee ne olmuş?

FRED: Benim beş tane zenci hizmetçim var. Telefonla arandığımda, içlerinden biri açarsa, ahizeyi bana vermeden önce mutlaka siler.

LIZZIE: (Hayranlık ifadesiyle ıslık çalar.) Anlıyorum.

FRED: (Yavaşça.) Biz burada zencileri pek sevmeyiz. Keza onlarla düşüp kalkan beyaz kadınları da.

LIZZIE: Yeter. Onlara karşı değilim, ama bana dokunmalarını da istemem.

FRED: Ne malum? Sen Şeytansın, Zenci de Şeytan... (Aniden.) Baksana, sana tecavüz etmek mi istedi?

LIZZIE: Sana ne bundan?

FRED: İkisi senin kompartımanına atlayıp bir anda üzerine cullanmışlar. Sen bağırınca beyazlar imdadına yetişmişler. Zencilerden biri usturasını çekmiş, beyaz biri de tabancasıyla onu vurmuş. Öbür zenci kaçıp kurtulmuş.

LIZZIE: Webster böyle mi anlattı?

FRED: Evet.

LIZZIE: Nereden biliyormuş?

FRED: Bütün şehir bunu konuşuyor.

LIZZIE: Bütün şehir mi? Şu benim talihime bakın. Uğraşacak başka işiniz yok mu sizin?

FRED: Olay benim anlattığım gibi mi oldu?

LIZZIE: Kesinlikle öyle olmadı. İki zenci sakın sakın aralarında konuşuyorlardı. Bana bakmadılar bile. Sonra trene dört beyaz bindi, ikisi beni sıkıştırmaya başladı. Rugby maçından dönüyorlarmış, tuttukları takım kazanmış, hepsi de sarhoştular. Burası zenci kokuyor diyerek, zencileri trenden atmak istediler. Ötekiler de ellerinden geldiğince kendilerini savunmaya çalıştılar. O sırada beyazlardan biri gözüne bir yumruk yiyince tabancasını çekip zenciye vurdu. Hepsisi bu kadar. Öteki zenci de tren istasyonuna girer girmez atlayıp kaçtı.

FRED: Onu tanıyorlar. Boşuna saklanıyor, yakında enselenir. (Ara.) Yargıca ifade vermek için çağırıldığında ona bu hikayeyi mi anlatacaksın?

LIZZIE: Sana ne bundan?

FRED: Cevap versene.

LIZZIE: Yargıcın karşısına çıkmayacağım. Karışık işlerden ödüm kopar demiştim sana.

FRED: İstemesen de oraya gitmek zorunda kalacaksın.

LIZZIE: Gitmeyeceğim. Polisle işim olsun istemiyorum artık.

FRED: Gelip seni bulurlar.

LIZZIE: O zaman gördüklerimi anlatırım.

(Ara.)

FRED: Ne yapacağımın farkında mısın?

LIZZIE: Ne yapacağım?

FRED: Bir zenci için bir beyazın aleyhinde tanıklık yapacaksın.

LIZZIE: Ya suçlu olan beyazsa?

FRED: Suçlu değil.

LIZZIE: Madem ki öldürdü, suçludur.

FRED: Neden suçlu olsun?

LIZZIE: Adam öldürmekten.

FRED: Ama öldürdüğü adam zenci.

LIZZIE: Yani?

FRED: Her zenci öldüren suçlu olsaydı...

LIZZIE: Hakkı yoktu.

FRED: Ne hakkı?

LIZZIE: Hakkı yoktu işte.

FRED: Bu senin hak dediğin kuzeyde geçerli. (Ara.) Suçlu olsun ya da olmasın kendi ırkından birini cezalandıramazsın.

LIZZIE: Ben kimseyi cezalandırmak istemiyorum. Bana ne gördüğümü soracaklar, ben de anlatacağım.

(Ara. Fred kadının üzerine yürür.)

FRED: Bu zenciyle aranda ne var? Niçin koruyorsun onu?

LIZZIE: Onu tanımıyorum bile.

FRED: O halde?

LIZZIE: Gerçeği söylemek istiyorum.

FRED: Gerçekmiş! On dolarlık bir orospu gerçeği söylemek istiyor.

Gerçek diye bir şey yok. Beyazlar ve siyahlar var, o kadar! On yedi bin beyaz, yirmi bin siyah. Burası New-York değil, hafife almaya hakkımız yok. (Ara.) Thomas kuzenimdir.

LIZZIE: Ne?

FRED: Thomas, zenciye öldüren. Kuzenimdir.

LIZZIE: Ya!

FRED: O namuslu bir adamdır. Gerçi namus sana bir şey ifade etmez ama, namuslu biridir o.

LIZZIE: Evet, sürekli beni sıkıştıran ve eteklerimi sıyırmaya

çalışan namuslu bir adam. Namusunu sevsinler! Aynı sülaleden olmanıza hiç şaşmıyorum.

FRED: *(Elini kaldırır.)* Kaltak! *(Kendini tutar.)* Sen Şeytanın ta kendisisin. Şeytanla sadece kötülük yapılır. Eteklerini sıyırmış, pis bir zenciyi vurmuş, pek iyi etmiş! Bunlar fazla düşünülmeden yapılmış, anlık davranışlar. Bunların hiç önemi yok. Thomas bir önderdir, işte önemli olan bu.

LIZZIE: Olabilir. Ama zenci hiçbir şey yapmadı.

FRED: Zenci kısmı her zaman bir şeyler yapar.

LIZZIE: Ne olursa olsun bir adamı asla polislere yem etmem.

FRED: O olmazsa, Thomas yem olacak. Birinden birini mutlaka ellerine vereceksin. Seçim senin.

LIZZIE: Buyrun bakalım. Gene boğazıma dek boka battım. Bundan kurtuluş yok. *(Bileziğine bakarak.)* Pis musibet, uğursuzluktan başka bir şey getirmezsın!

(Yere fırlatır.)

FRED: Kaç para istiyorsun?

LIZZIE: Bir kuruş bile istemem.

FRED: Beş yüz dolar.

LIZZIE: Bir kuruş bile istemem dedim.

FRED: Beş yüz doları kazanmak için bir geceden çok daha fazla çalışman gerek.

LIZZIE: Hele de senin gibi pintinin tekine çatarsam. *(Ara.)* Demek bu yüzden dün gece beni gözüne kestirdin?

FRED: Hadi ordan.

LIZZIE: Bunun içinmiş. Kendi kendine; "İşte karı burada" dedin, "Onu evine götürür, orada pazarlığa girerim." Demek bunun içinmiş! Beni mincikliydün ama ellerin buz gibi soğuktu. Şöyle düşünüyordun herhalde: "Nasıl etsem de konuyu oraya getirsem?" *(Ara.)* Pekala söyle bakalım, söyle bakalım küçük

bey... Buraya sadece dümenini çevirmek için geldiğine göre, benimle yatmana ne gerek vardı? Ha? Niçin yattın benimle, alçak herif? Niçin yattın benimle?

FRED: Lanet olsun ki bilmiyordum.

LIZZIE: *(Ağlayarak bir sandalyeye yığılır.)* Alçak! Alçak! Alçak!

FRED: Beş yüz dolar! Zırlamasana Allah'ın cezası! Beş yüz dolar! Zırlama diyorum! Zırlama! Hey! Lizzie, Lizzie! Mantıklı ol! Beş yüz dolar!

LIZZIE: *(Hıçkırarak.)* Mantıklı falan değilim ben. Senin beş yüz dolarını istemiyorum, yalancı tanıklık yapmak da istemiyorum! New-York'a dönmek istiyorum ben, buradan çekip gitmek istiyorum! *(Kapı çalınır. Lizzie hareketsiz durur. Bir kez daha kapı çalınır. Lizzie alçak sesle.)* Bu da kim? Sus. *(Kapı uzun uzun çalınır.)* Açmayacağım. Sakın sesini çıkarma. *(Kapıya yumrukla vurulur.)*

BİR SES: Açın. Polis.

LIZZIE: *(Alçak sesle.)* Aynasızlar! Böyle olacağı belliydi. *(Bileziği işaret eder.)* Hep bunun yüzünden. *(Eğilip alır ve koluna takar.)* En iyisi takayım gene şunu. Saklan sen.

(Kapıya tekrar yumrukla vurulur.)

SES: Polis!

LIZZIE: Saklan diyorum. Banyoya gir. *(Fred kııldamaz, Lizzie olanca gücüyle onu iter.)* Git hadi! Git!

SES: Orada mısın Fred? Orada mısın?

FRED: Buradayım.

(Fred Lizzie'yi iter, Lizzie şaşkınlıkla bakar.)

LIZZIE: Bunun içinmiş demek!

(Fred kapıyı açar, John ve James girerler.)

SAHNE ÜÇ

AYNI KIŞİLER, JOHN ve JAMES

(Sokak kapısı açık kalır.)

JOHN: Polis. Lizzie Mac Kay sen misin?

LIZZIE: (Dinlemeden Fred'i incelemeye devam eder.) Demek bunun içinmiş!

JOHN: (Lizzie'yi omuzlarından tutup sarsar.) Hey! Sana soruyoruz cevap versene.

LIZZIE: Ne? Ha, evet, benim.

JOHN: Kimliğini göster.

LIZZIE: (Kendine hakim olarak, sertçe.) Ne hakla bana soru soruyorsunuz? Ne işiniz var evimde? (John polis yıldızını gösterir.) Herkes bir yıldız takabilir. Siz bu beyin arkadaşlarısınız ve beni konuşturmak için aranızda anlaşmışsınız.

(John kadının burnuna doğru bir kart uzatır.)

JOHN: Şunu görüyor musun?

LIZZIE: (James'i göstererek.) Peki, ya o?

JOHN: (James'e.) Kimliğini göster. (James kartı gösterir. Lizzie alıp bakar, bir şey söylemeden masaya gider, oradan kağıtlar çıkarıp onlara verir. John, Fred'i göstererek.) Dün akşam onu evine mi aldın? Fuhuş yapmanın bir suç olduğunu bilmiyor musun?

LIZZIE: Elinizde arama izni olmadan insanların evine girmeye ne hakkınız var? Başınıza dert açmamdan korkmuyor musunuz?

JOHN: Bizden yana endişelenme sen. (Ara.) Bu adamı evine aldın mı almadın mı, onu soruyoruz.

LIZZIE: (Polisler geldiğinden beri değişmiş, daha sert ve kaba olmuştur.) Boşuna kafa patlatmayın, aldım elbette. Aldım ama, parasız yattım onunla.

Bozum oldunuz mu şimdi?

FRED: Masanın üzerinde iki onluk göreceksiniz. Ben verdim onları.

LIZZIE: Kanıtla.

FRED: (Lizzie'ye bakmadan ötekilere.) Onları dün sabah bankadan aldım.

Aynı seriden yirmi sekiz tane daha var üstümde. Numaralarına bakıp anlayabilirsiniz.

LIZZIE: (Şiddetle.) Kabul etmedim. Onun o pis paralarını suratına fırlattım.

JOHN: Kabul etmedinse masanın üstünde ne arıyorlar?

LIZZIE: (Biraz düşündükten sonra.) Hapı yuttum. (Şaşkın bir ifadeyle Fred'e bakar ve sesini yumuşatarak.) Bunun içinmiş demek! (Ötekilere.)

Pekala, ne istiyorsunuz benden?

JOHN: Otur. (Fred'e.) Meseleyi açtın mı? (Fred başıyla onaylar.) Otur dedim sana. (Kadını bir doğru koltuğa iter.) Yargıç Thomas'ı serbest bırakacak, ama bunun için senin yazılı ifadeni alması gerekiyor. Senin ağzından bir ifade düzenlendi, sadece imzalayacaksın. Yarın da usülen sorguya çekileceksin. Okuma yazman var mı? (Lizzie omuz silker, John ona bir kağıt uzatır.) Oku ve imzala.

LIZZIE: Baştan aşağı yanlış.

FRED: Olabilir. Ne demek istiyorsun yani?

LIZZIE: İmzalamayacağım.

SAHNE DÖRT

AYNI KİŞİLER, sonra SENATÖR

SENATÖR: Bırak onu. (Lizzie'ye) Ayğa kalkın.

FRED: Hello!

JOHN: Hello!

SENATÖR: Hello! Hello!

JOHN: (Lizzie'ye.) Senatör Clarke.

SENATÖR: (Lizzie'ye.) Hello!

LIZZIE: Hello!

SENATÖR: Pekala. Tanışma faslı bitti. (Lizzie'ye bakar.) Demek ki bu genç hanımmış. Çok sevimli bir kıza benziyor.

FRED: Imzalamak istemiyor.

SENATÖR: Çok haklı. Hakınız olmadan evine giriyorsunuz. (John itiraz eder gibi olunca sert bir sesle.) En ufak bir hakkınız olmamasına rağmen ona sert davranıyor ve istemediği halde konuşmaya zorluyorsunuz. Bunlar Amerika'ya yakışır davranışlar değil. O zenci sizi taciz etti mi kızım?

LIZZIE: Hayır.

SENATÖR: İyi işte. Durum aydınlandı. Gözlerime bakın. (Gözlerini Lizzie'ye diker.) Yalan söylemediğinden eminim. (Ara.) Zavallı Mary! (Ötekilere.) Haydi gidelim çocuklar. Artık burada işimiz kalmadı. Bu genç hanımdan özür dilemekten başka yapacağımız bir şey yok.

LIZZIE: Mary kim?

SENATÖR: Mary mi? Kız kardeşim. Bahtsız Thomas'ın annesi. Kahrından ölmek üzere olan zavallı bir ihtiyarcık. Hoşçakal çocuğum.

LIZZIE: (Boğuk bir sesle.) Senatör!

SENATÖR: Evet çocuğum?

LIZZIE: Çok üzgünüm.

SENATÖR: Gerçeği söylediğiniz için mi üzgünsünüz?

LIZZIE: Gerçeğin... böyle olmasına üzülüyorum.

SENATÖR: Elden ne gelir? Sizden yalan ifade vermenizi istemeye hiç kimsenin hakkı yok. (Ara.) Hayır. Onu düşünmeyin artık.

LIZZIE: Kimi?

SENATÖR: Kız kardeşimi. Onu düşünmüyor muydunuz?

LIZZIE: Evet.

SENATÖR: Sizi çok iyi anlıyorum çocuğum. Kafanızın içinden neler geçtiğini söylememi ister misiniz? (Lizzie'yi taklit ederek.) Şöyle düşünüyorsunuz: "Eğer imzalarsam, Senatör kız kardeşine gidip ona: 'Lizzie Mac Kay çok iyi bir kız, oğlunu o kurtardı' diyecek." O da gözyaşları arasında gülümseyerek: 'Lizzie Mac Kay! Bu ismi asla unutmayacağım' diye mırıldanacak. "Ve, kaderin toplumun dışına ittiği kimsesiz bir insan olan zavallı ben, o koskoca evinde beni düşünen bir ihtiyarcığın, beni bağrına basan bir Amerikalı annenin varlığıyla mutlu olacağım." Zavallı Lizzie artık bunları düşünmeyin.

LIZZIE: Saçları kırışmış mı?

SENATÖR: Bembeyaz. Ama yüzü hâlâ genç. Hele gülümsemesini bir görebilseydiniz. Artık ne yazık ki hiç gülmeyecek. Hoşçakalın. Yarın yargıca gerçeği anlatırsınız.

LIZZIE: Gidiyor musunuz?

FRED: Götürün onu. (*Lizzie'ye.*) On sekiz ay yatarsın.

LIZZIE: On sekiz ay, tamam, yatarım. Ama çıktığımda canına okurum.

FRED: Buna engel olursam bir halt edemezsin. (*Bakışlılar. Fred polislere.*) New-York'a bir telgraf çekmelisiniz, sanırım orada da birtakım sıkıntıları olmuş.

LIZZIE: (*Hayretle Fred'i süzer.*) Karıdan da betermişsin. Bir adamın bu denli aşağılık olabileceğine asla inanmazdım.

JOHN: Karar ver. İmzalıyor musun, yoksa seni kodese mi tı kayım?

LIZZIE: Kodesi tercih ederim. Yalan söylemek istemiyorum.

FRED: Yalan söylemek istemezmiş yosma! Öyleyse bütün gece yaptığın neydi? Sevgilim, aşkım, bir tanem derken yalan söylemiyor muydun? Sana zevk verdiğimi sanmam için inleyip dururken yaptığın yalan söylemek değil miydi?

LIZZIE: (*Meydan okuyarak.*) Yalan olması işine gelirdi değil mi?

Hayır, yalan söylemiyordum. (*Bakışlılar, Fred gözlerini kaçırır.*)

FRED: Bitirelim şu işi. İşte kalemim. İmzala.

LIZZIE: Sen o kalemini al da...

(*Bir süre sessizlik. Üç adam canları sıkılmış bir halde dururlar.*)

FRED: Şu işe bak! Ne hale geldik! Kentin en gözde adamının kaderi bir fahişenin iki dudağının arasında. (*Odanın içinde enine boyuna yürür. Sonra birden Lizzie'nin üzerine yürür.*) Şuna bir baksana sen. (*Bir fotoğraf gösterir.*)

O pislik dolu yaşamında sürüyle erkek gördün. İçlerinde ona benzer çok adam var mıydı? Şu alına bak, şu çeneye bak! Üniformasındaki şu madalyalara bak! Yok, yok, başımı çevirme. İyi-

ce bak. Bu senin kurbanın işte. İyiye yakından bakman lazım. Ne kadar genç, ne kadar mağrur görünüyor, ne kadar yakışıklı! Ama merak etme, on yıl sonra hapisten çıktığında bir ihtiyardan daha fazla çökmüş olacak. Saçları dökülmüş, ağzında diş kalmamış olacak. Sevinebilirsin, çok doğru bir iş yapıyorsun. Bugüne dek ceplerden para çalıyordun, bu kez en iyi adamı seçtin ve onun hayatını çaldın. Bir şey söylemiyor musun? Demek ki iğrençlik iliklerine kadar işlemiş. (*Kıza diz çöktürür.*) Çok orospu! Şerefiyle oynamak istediğin adamın resmi karşısında diz çök!

(*Açık bıraktıkları kapıdan Clarke girer.*)

SENATÖR: Evet gidiyorum. Kız kardeşime gidiyorum. Görüşmemizin sonucunu ona bildirmeliyim.

LIZZIE: Burada olduğunuzu biliyor muydu?

SENATÖR: Onun ricasıyla geldim.

LIZZIE: Aman Tanrım! Bekliyor mu şimdi? Siz de gidip imzalamayı reddettiğimi söyleyeceksiniz ona. Kim bilir benden ne kadar nefret edecek!

SENATÖR: (*Ellerini Lizzie'nin omuzlarına koyar.*) Zavallı yavrucuğum, sizin yerinizde olmayı hiç istemezdim.

LIZZIE: Ne kötü! (*Bileziğine bakarak.*) Sensin pis musibet, bütün bunların sebebi sensin.

SENATÖR: Nasıl?

LIZZIE: Yok bir şey. (*Ara.*) İçine düştüğümüz duruma bakıyorum da, keşke diyorum şu zenci bana gerçekten tecavüz etmiş olsaydı.

SENATÖR: (*Heyecanlı.*) Zavallı çocuğum.

LIZZIE: (*Hüzünlü.*) Siz çok sevinecektiniz, bana da fazla dert olmayacaktı.

SENATÖR: Teşekkür ederim! (*Ara.*) Bilsen sana yardım etmeyi ne kadar isterdim. (*Ara.*) Ama ne çare, gerçek gerçektir.

LIZZIE: (*Üzgün.*) Maalesef.

SENATÖR: Ve gerçek de zencinin sana tecavüz etmediği yönünde.

LIZZIE: (*Aynı tavırla.*) Maalesef.

SENATÖR: Evet. (*Ara.*) Tabii burada sözü edilen birinci dereceden bir gerçek.

LIZZIE: (*Anlamadan.*) Birinci dereceden...

SENATÖR: Evet. Demek istediğim... Gelip geçici bir gerçek.

LIZZIE: Gelip geçici mi? Gerçek sayılmaz mı yani?

SENATÖR: Yo, yo, sayılır. Yalnız... gerçeğin birçok türü vardır.

LIZZIE: Siz zencinin bana tecavüz ettiğini mi düşünüyorsunuz?

SENATÖR: Hayır, hayır, size tecavüz etmedi. Bir bakıma size tecavüz etmedi. Ama bakın, ben görmüş geçirmiş bir adamım. Hayatım boyunca sık sık yanıldığım olmuştur. Fakat son birkaç yıldır artık daha az yanıyorum. Bütün bu yaşadıklarım-dan sonra sizinkinden farklı bir görüşe sahip oldum.

LIZZIE: Nasıl bir görüşe?

SENATÖR: Size nasıl anlatsam? Mesela, farzedelim ki Amerikan Ulusu birdenbire karşınıza dikildi. Size ne derdi acaba?

LIZZIE: (*Ürkmüş.*) Bana söyleyecek pek fazla sözü olmazdı sanırım.

SENATÖR: Komünist misiniz?

LIZZIE: Tanrı korusun! Hayır!

SENATÖR: O zaman size söyleyecek çok sözü var. Şunları söyleyecektir: "Lizzie şu anda iki oğlumdan birini seçmek zorundasın. Birinden biri feda edilecek. Böyle bir durumda ne yapılır? İyi olan korunur öyle değil mi? O halde hangisinin iyi olduğunu araştıralım. İster misin?"

LIZZIE: İsterim elbette! Oh! Affedersiniz, bunları sanki siz söylüyorsunuz sandım.

SENATÖR: Ben ulus adına konuşuyorum. (*Devam eder.*) "Lizzie, koruduğun o zenci ne işe yarıyor? Tesadüfen bir yerlerde doğmuş. Tanrı bilir nerede. Ben onu besledim, ama o bana bunun karşılığında ne verdi? Hiçbir şey! Pembeli yeşilli giysilere bürünüp orada burada sürtüyor, çalıp çırpıyor, söyleniyor. O da benim oğlum, diğer oğullarım gibi onu da seviyorum. Ama soruyorum sana, yaşadığı insanca bir hayat mı? Günün birinde ölse farkına bile varmam."

LIZZIE: Ne kadar güzel konuşuyorsunuz.

SENATÖR: (*Devam eder.*) "Ötekine gelince, Thomas'a yani, tam tersine.

O birini öldürdü. Evet, bu çok kötü bir şey. Ama ona ihtiyacım var. O, yüzde yüz bir Amerikalı. Ülkenin en seçkin ailelerinden birine mensup. Harvard'da eğitim yaptı, subay çıktı. Bana subaylar gerekiyor. Fabrikasında iki bin işçi çalıştırıyor.

Öldüğü takdirde iki bin kişi işsiz kalır. O bir önder, komünizme, sendikacılığa ve Yahudilere karşı güçlü bir siper. Yaşamak onun görevidir. Senin görevin de onu yaşatmak. İşte bu kadar. Şimdi seçimini yap."

LIZZIE: Ne kadar güzel konuşuyorsunuz.

SENATÖR: Seç!

LIZZIE: (*İrkilerek.*) Ne? Ah, evet... (*Ara.*) Kafamı karıştırdınız, ne yapacağımı şaşırdım.

SENATÖR: Gözlerime bakın Lizzie, bana güveniyor musunuz?

LIZZIE: Evet Senatör.

SENATÖR: Size yanlış bir tavsiyede bulunacağıma inanabilir misiniz?

LIZZIE: Hayır Senatör.

SENATÖR: O halde imzalamalısınız. Buyurun kalemimi.

LIZZIE: Böyle davrandığıma memnun olacak mı?

SENATÖR: Kim?

LIZZIE: Kız kardeşiniz.

SENATÖR: Sizi uzaktan uzağa, kendi kızıymışsınız gibi sevecek.

LIZZIE: Belki de bana çiçek gönderir.

SENATÖR: Belki de.

LIZZIE: Ya da imzalı bir resmini.

SENATÖR: O da olabilir.

LIZZIE: Duvara asarım. (*Ara. Sinirli bir edayla yürür.*) Ne kötü bir durum! (*Senatöre doğru gelir.*) Peki eğer imzalarsam o zenciyi ne yapacaksınız?

SENATÖR: Zenciyi mi? Pöh! (*Kızı omuzlarından tutar.*) Imzalarsan bütün şehir seni evladı yerine koyacak. Bütün şehir. Şehirdeki bütün analar.

LIZZIE: Ama...

SENATÖR: Bütün bir şehir halkı yanılabilir mi sence? Rahipleri ve papazlarıyla, doktorları, avukatları, sanatçıları, valisi ve yardımcılarını, hayır kuruluşlarıyla tüm bir kent yanlış yapar mı? Buna inanabiliyor musun?

LIZZIE: Hayır... Hayır... Hayır.

SENATÖR: Elini ver bana. (*Onu imzalamaya zorlar.*) İşte. Sana kız kardeşim ve yeğenim adına, kentimizdeki on yedi bin beyaz adına ve burada temsil ettiğim Amerikan ulusu adına teşekkür ediyorum. Uzat alnını. (*Alnından öper.*) Sizler, gelin benimle. (*Lizzie'ye.*) Akşam seni tekrar göreceğim. Daha konuşacaklarımız var. (*Çıkar.*)

FRED: (*Çıkarken.*) Hoşçakal Lizzie.

LIZZIE: Güle güle. (*Hepsi çıkar. Lizzie şaşkın bir halde durur, sonra hızla kapiya yönelir.*) Senatör! İstemiyorum! Yırtın o kağıdı! Senatör! İstemiyorum.

O kağıdı yırtın! Senatör! (*Sahneye döner, kurulmuş gibi elektrik süpürgesini alır.*) Amerikan ulusu! (*Süpürgeyi çalıştırır.*) Bana öyle geliyor ki beni kandırdılar!

Hırsla süpürgeyi yürütmeye çalışır.

PERDE

İKİNCİ TABLO

SAHNE BİR

LIZZIE, SENATÖR, saklanmış olan ZENCI

Aynı dekor. On iki saat sonrası. Lambalar yanmıştır, pencereler açık, karanlık olmuştur. Gittikçe yükselen bir uğultu duyulur. Zenci pencerede görünür. İçeriye atlar. Sahnenin ortasına gelir. O esnada kapı çalınır. Perdenin arkasına saklanır. Lizzie banyodan çıkar. Gidip kapıyı açar.

LIZZIE: Buyurun! (Senatör girer.) Ne oldu?

SENATÖR: Thomas şu an annesinin kolları arasında. Size onların teşekkürlerini iletmeye geldim.

LIZZIE: Kız kardeşiniz mutlu mu?

SENATÖR: Çok mutlu.

LIZZIE: Ağladı mı?

SENATÖR: Ağlamak mı? Niçin? O güçlü bir kadındır.

LIZZIE: Ama bana ağlayacağını söylemişsiniz.

SENATÖR: O sözün geliyordu.

LIZZIE: Beklemiyordu herhalde? Kötü bir kadın olduğumu ve zencinin lehinde ifade vereceğimi sanıyordu.

SENATÖR: Tanrı'nın takdirine sığınmıştı.

LIZZIE: Ne düşünüyor benim hakkımda?

SENATÖR: Size teşekkür ediyor.

LIZZIE: Nasıl biri olduğumu sormadı mı?

SENATÖR: Hayır.

LIZZIE: İyi bir kız olduğumu düşünüyor mu acaba?

SENATÖR: Görevinizi yaptığınızı düşünüyor.

LIZZIE: Ya evet...

SENATÖR: Böyle devam etmenizi diliyor.

LIZZIE: Evet, evet...

SENATÖR: Bakın Lizzie. *(Omuzlarından tutar.)* Böyle devam edeceksiniz değil mi? Onu hayal kırıklığına uğratmayacaksınız.

LIZZIE: Merak etmeyin. Artık sözümden geri dönemem, yoksa kodese tıkarlar. *(Ara.)* Bu bağrıışmalar ne?

SENATÖR: Bir şey değil.

LIZZIE: Bu seslere dayanamıyorum artık. *(Pencereyi kapatır.)* Senatör?

SENATÖR: Efendim yavrum?

LIZZIE: Yanılmadığımızdan ve benim yapmam gerekeni yaptığımdan emin misiniz?

SENATÖR: Kesinlikle eminim.

LIZZIE: Kendimi tanıyamıyorum artık, kafamı altüst ettiniz. Bana göre çok hızlı düşünüyorsunuz. Saat kaç?

SENATÖR: On bir.

LIZZIE: Daha sabaha sekiz saat var. Bana öyle geliyor ki bu gece gözüme uyku girmeyecek. *(Ara.)* Geceler de gündüz kadar sıcak. *(Ara.)* Zenciye ne oldu?

SENATÖR: Hangi zenci? Ha, evet, arıyorlar onu.

LIZZIE: Ne yapacaklar ona? *(Senatör omuzlarını silker. Bağrıışmalar çoğalır. Lizzie pencereye gider.)* Ne diye bağırıyorlar? Ortalıkta fenerlerle, köpeklerle dolaşan bir sürü adam var. Eski zamanlardaki meşale gösterilerine mi özendiler? Yoksa... söyle-senize Senatör, neler oluyor?

SENATÖR: *(Cebinden bir zarf çıkarır.)* Kız kardeşim bunu size vermemi istedi.

LIZZIE: *(Heyecanlı.)* Bana mektup mu yazdı? *(Zarfi yırtar, içinden yüz dolarlık bir banknot çıkarır, bir mektup bulmak için zarfı karıştırır, bulamayınca zarfı buruşturup yere atar. Sesi değişmiştir.)* Yüz dolar. Memnun olmalısınız. Oğlunuz beş yüz vaat etmişti, epey kârlısınız.

SENATÖR: Evladım...

LIZZIE: Kız kardeşiniz hanımefendiye benim namıma teşekkür edin.

Seçmek zahmetine katlanacağı minik bir vazo veya bir çift naylon çorap daha çok makbule geçerdi. Ama önemli olan niyettir, öyle değil mi? *(Ara.)* İyi tavladınız beni.

(Bakışlırlar. Senatör yaklaşır.)

SENATÖR: Size müteşekkirim çocuğum. Gelin biraz baş başa sohbet edelim. Sinirleriniz bozuk ve benim desteğime ihtiyacınız var.

LIZZIE: Bana gereken daha ziyade mangır, ama artık bunu sizinle aramızda hallederiz sanıyorum. *(Ara.)* Bugüne kadar, daha saygılı davrandıkları için hep yaşlıları tercih ederdim. Ama şimdi onların diğerlerinden daha uyanık olduklarından kuşkulandıma başladım.

SENATÖR: *(Neşeli.)* Uyanık mı? Meslektaşlarımla bu sözlerinizi duymalarını isterdim. Ne açıksözlü bir kız! Sizde öyle bir şey var ki bu düzensiz yaşantınız onu yok edememiş. *(Lizzie'yi okşar.)* Evet, evet. Bir şey...

(Lizzie sakin, aldırma ve küçümseyen bir tavırla durur.)

Gene geleceğim, beni geçirmeyin.

Senatör çıkar. Lizzie donmuş gibi olduğu yerde kalır. Sonra parayı alıp buruşturur ve yere fırlatır. Bir koltuğa yığılıp hıçkırarak ağlamaya başlar.

Dışarıdaki bağrıışlar yaklaşır. Uzaktan silah sesleri duyulur. Zenci gizlendiği yerden çıkıp Lizzie'nin karşısına dikilir. Lizzie başını kaldırır ve bir çığlık atar.

SAHNE İKİ

LIZZIE, ZENCI

LIZZIE: A! *(Bir süre bekler. Sonra ayağa kalkar.)* Geleceğinden emindim. Emindim bundan. Nerden girdin?

ZENCI: Pencereden.

LIZZIE: Ne istiyorsun?

ZENCI: Saklayın beni.

LIZZIE: Saklayamam dedim ya.

ZENCI: Onları duyuyorsunuz Madam?

LIZZIE: Evet.

ZENCI: Av başladı.

LIZZIE: Ne avı?

ZENCI: Zenci avı.

LIZZIE: Ya! *(Uzun bir sessizlik.)* Seni buraya girerken görmediklerinden emin misin?

ZENCI: Eminim.

LIZZIE: Seni yakalarlarsa ne yapacaklar?

ZENCI: Benzin.

LIZZIE: Ne?

ZENCI: Benzin dökecekler. *(Eliyle tarif eder.)* Sonra da ateşe verecekler.

LIZZIE: Anlıyorum. *(Pencereye gidip perdeleri çeker.)* Otur. *(Zenci bir sandalyeye yığılır.)* Bana gelmen şarttı sanki. Başım

Saygılı Yosma

dertten hiç kurtulmayacak mı benim? *(Adeta tehdit eder gibi zencinin üzerine yürür.)* Bu hikayelerden nefret ediyorum, anlıyorsunuz? *(Ayağını yere vurarak.)* Nefret ediyorum.

Nefret! Nefret! Nefret!

ZENCI: Onlar benim size kötülük yaptığımı sanıyorlar Madam.

LIZZIE: Yani?

ZENCI: Yani beni aramak için buraya gelmezler.

LIZZIE: Seni niçin yakalamak istediklerini biliyor musun?

ZENCI: Size kötülük ettiğimi sanıyorlar da ondan.

LIZZIE: Bunu onlara kim söyledi biliyor musun peki?

ZENCI: Hayır.

LIZZIE: Ben söyledim. *(Uzun bir sessizlik. Zenci ona bakar.)*

Şimdi ne düşünüyorsun hakkımda?

ZENCI: Bunu niçin yaptınız Madam? Ah, bunu niçin yaptınız?

LIZZIE: Ben de kendime bunu soruyorum.

ZENCI: Hiç acımayacaklar, gözlerimi bağlayıp üzerime bidonlarla benzin dökecekler. Ah! Niçin yaptınız bunu? Ben size hiç kötülük etmedim ki.

LIZZIE: Yo, ettin. Ne büyük bir kötülük ettiğini tasavvur bile edemezsin! *(Ara.)* Beni boğmak istemiyor musun?

ZENCI: İnsanları çoğu zaman düşündüklerinin tersini söylemeye zorluyorlar.

LIZZIE: Evet. Çoğu zaman. Zorlamakla başaramayınca da türlü ağızlarla kafalarını karıştırıyorlar. *(Ara.)* Hadi, ne duruyorsun? Beni boğmayacak mısın? Sen iyi bir adamsın. *(Ara.)* Yarın akşama kadar seni saklayacağım. *(Zenci yaklaşmak için bir hareket yapar.)* Dokunma bana! Zencileri sevmem. *(Dışarıdan haykırımlar ve silah sesleri duyulur.)* Yaklaşıyorlar. *(Pencereye gider, perdeyi aralayıp sokağa bakar.)* Hapı yuttuk.

ZENCI: Ne yapıyorlar?

LIZZIE: Sokagın iki başına nöbetçiler diktiler, bütün evleri arıyorlar.

Sanki buraya gelmen şarttı! Bu sokağa girdiğini gören biri vardır mutlaka. *(Tekrar dışarıya bakar.)* İşte. Sıra bizde. Buraya çıkıyorlar.

ZENCI: Kaç kişiler?

LIZZIE: Beş altı kişi. Ötekiler aşağıda bekliyor. *(Tekrar zencinin yanına döner.)* Titreme. Titreyip durma Allah'ın cezası! *(Kısa bir sessizlik. Bileziğine bakarak.)* Musibet yılan! *(Çıkarıp yere fırlatır ve üstünde tepinir.)* Pis musibet! *(Zenci'ye.)* Buraya gelmesen olmazdı sanki. *(Zenci kalkıp gitmeye yeltenir.)* Otur aşağı. Çıktın mı işin tamamıdır.

ZENCI: Dama çıkayım.

LIZZIE: Bu ay ışığında mı? Hedef tahtası olmak istiyorsan o başka. *(Ara.)* Bekleyelim. Bizden önce arayacakları iki kat daha var. Titreme diyorum sana.

(Uzun bir sessizlik. Odanın içinde enine boyuna dolaşmaya başlar. Zenci bitkin bir halde sandalyede oturmaktadır.) Silahın yok değil mi?

ZENCI: Hayır yok.

LIZZIE: İyi.

(Bir çekmece karıştırıp tabanca çıkarır.)

ZENCI: Ne yapmak istiyorsunuz Madam?

LIZZIE: Onlara kapıyı açıp içeriye buyur edeceğim. Tam yirmi beş yıldır, ak saçlı yaşlı analarını, savaş kahramanlarını ve Amerikan ulusunu ileri sürerek bana kazık atıldılar. Ama artık anladım. Bu kez yutturamayacaklar. Onlara kapıyı açıp şöyle diyeceğim: "O burada. Burada ama hiçbir şey yapmadı. Elimden zorla yalan bir ifade kopardılar. Ulu Tanrı'nın üzerine yemin ederim ki o hiçbir şey yapmadı."

ZENCI: Size inanmazlar.

LIZZIE: Olabilir. Inanmayabilirler, o zaman sen de onlara nişan alırsan ve defolup gitmezlerse tetiği çekersin.

ZENCI: Ardından başkaları gelir.

LIZZIE: Onlara da ateş edersin. İçlerinde Senatör'ün oğlunu görürsen onu ıskalamamaya bilhassa gayret et, çünkü bütün bu pislikler onun başının altından çıktı. İkimizi de köşeye kıştırdılar, öyle değil mi? Bak söylüyorum sana, bu artık son çaremiz, çünkü seni burada buldukları an benim de icabıma bakacaklardır. Haydi al şu tabancayı, kalabalığın ortasında gebermek daha iyi. *(Tabancayı uzatır.)* Al şunu! Al diyorum sana.

ZENCI: Yapamam Madam.

LIZZIE: Neyi yapamazsın?

ZENCI: Beyazlara ateş edemem.

LIZZIE: Sahi mi? Bak işte buna çok canları sıkılacak!

ZENCI: Onlar beyaz Madam.

LIZZIE: Ne olmuş? Beyaz oldukları için seni domuz gibi boğazlamaya hakları var mı?

ZENCI: Onlar beyaz.

LIZZIE: Salak! Tıpkı bana benziyorsun, sen de benim kadar enayisin. Ne yapalım öyleyse, madem ki herkes bunu kabullenmiş...

ZENCI: Neden kendiniz ateş etmiyorsunuz Madam?

LIZZIE: Enayiyim dedim ya sana. *(Merdivenlerde ayak sesleri duyulur.)*

İşte geldiler. *(Kısa bir gülüş.)* Güzel bir karşılama yapalım. *(Ara.)* Banyoya saklan ve hiç kıpırdama. Nefesini de tut. *(Zenci boyun eğer. Lizzie bekler. Zil çalar. Lizzie haç çıkarır, bileziğini yerden alır ve kapıyı açmaya gider. Silahlı adamlar içeriye girer.)*

SAHNE ÜÇ

LIZZIE, ÜÇ ADAM

1. ADAM: Zenciye arıyoruz.

LIZZIE: Hangi zenciye?

1. ADAM: Trende bir kadına tecavüz edip Senatör'ün yeğeni-ni usturayla yaralayan herif.

LIZZIE: Tanrı aşkına, benim evimde ne işi var onun? (Ara.) Beni tanımadınız mı?

2. ADAM: Evet, evet, evet. Sizi evvelki gün trenden inerken görmüştüm.

LIZZIE: Güzel. Çünkü tecavüz ettiği kadın bendim, anlıyor musunuz?

(Bir kargaşa olur. Adamlar şaşkınlık, istek ve bir tür dehşet dolu bakışlarla Lizzie'ye bakarlardı. Usulca gerilerler.) Gelirse gününü görür.
(Gülüşürler.)

1. ADAM: Onun asıldığını görmeyi istemiyor musunuz?

LIZZIE: Onu bulduğunuzda gelip bana haber verirsiniz.

1. ADAM: Uzun sürmez tatlım. Bu sokakta saklandığını biliyoruz.

LIZZIE: Size bol şans.

(Çıkarlar. Lizzie kapıyı kapatır. Tabancayı masanın üstüne koyar.)

SAHNE DÖRT

LIZZIE, sonra ZENCI

LIZZIE: Çıkabilirsin. (Zenci çıkar, diz çöküp eteğinin ucunu öper.) Bana dokunma demiştim sana. (Zenciye bakar.) Kim ne derse desin, tüm bir kenti peşinden koşturduğuna göre tuhaf bir herif olmalısın sen.

ZENCI: Ben hiçbir şey yapmadım Madam. Bunu siz de biliyorsunuz.

LIZZIE: Zenci kısmı her zaman kötü bir şeyler yaparmış, öyle diyorlar.

ZENCI: Asla kötü bir şey yapmadım. Asla! Asla!

LIZZIE: (Eliyle alnını sıvazlar.) Olaylar nasıl bu noktaya vardı bir türlü anlayamıyorum. (Ara.) Ama ne var ki bütün bir şehir halkı da yanlış yapmaz ya.

(Ara.) Allah kahretsin! Kafam iyice durdu artık.

ZENCI: Hep böyle olur Madam, beyazlarla hep böyle olur.

LIZZIE: Sen de kendini suçlu mu buluyorsun?

ZENCI: Evet Madam.

LIZZIE: Ama sen bir şey yapmadın ki.

ZENCI: Yapmadım Madam.

LIZZIE: Peki bunların nesi var ki hep onlardan yana olunuyor?

ZENCI: Onlar beyaz.

Jean-Paul Sartre

LIZZIE: Ben de beyazım. (Ara. Dışarıdan adım sesleri duyulur.) İniyorlar. (Zenciye yaklaşır. Zenci titremektedir, ellerini omuzlarına koyar. Ayak sesleri uzaklaşır. Sessizlik. Birden uzaklaşır.) Ne kadar yalnızız. Tıpkı iki öksüz gibiyiz. (Kapı çalınır. Sessizce dinlerler. Bir kez daha çalınır.) Banyoya saklan. (Kapı yumruklanır. Zenci saklanır. Lizzie kapıyı açmaya gider.)

SAHNE BEŞ

LIZZIE, FRED

LIZZIE: Deli misin sen? Ne diye kapımı yumrukluyorsun? Hayır, giremezsin, başıma açığın belalar yeter. Defol, defol alçak herif! Defol diyorum, defol! (Fred Lizzie'yi iter, kapıyı kapatır ve kadını omuzlarından yakalar. Uzun bir sessizlik.) Ne var?

FRED: Sen Şeytan'sın!

LIZZIE: Bunu söylemek için mi kapımı zorluyorsun? Surata bak! Nereden geliyorsun? (Ara.) Cevap ver.

FRED: Bir zenci yakaladılar, ama o değildi. Gene de linç ettiler.

LIZZIE: Sonra?

FRED: Ben de aralarındaydım.

LIZZIE: (Islık çalar.) Belli. (Ara.) Bir zencinin öldürülmesini seyretmenin keyfi suratından okunuyor.

FRED: Seni arzuluyorum.

LIZZIE: Ne?

FRED: Şeytansın sen! Büyü yaptın bana. Onların arasındaydım, tabancam elimdeydi ve zenci bir dalın ucunda sallanıyordu. Ona baktım, baktım ve seni arzuladığımı fark ettim. Olağan bir şey değil bu.

LIZZIE: Bırak beni. Bırak beni diyorum.

FRED: Bunun nedenini söylesene! Ne yaptın bana büyücü?

Zenciye bakıyordum ve birden senin alevlerin üzerinde kıvrandığını gördüm. Hemen ateş ettim.

LIZZIE: Pislilik! Bırak beni. Bırak beni. Katilsin sen.

FRED: Ne yaptın bana? İliklerime işlemişsin, söküp atamıyorum. Her yerde seni görüyorum, vücudunu, o satılık vücudunu görüyorum, ellerimde senin sıcaklığını duyuyorum, burnumda senin kokun var. Koşarak buraya geldim. Seni öldürmek için mi yoksa sana zorla sahip olmak için mi, bunu bilmiyordum. Ama şimdi biliyorum. (Birden Lizzie'yi bırakır.) Ne olursa olsun bir orospu uğruna kendime azap çektiremem. (Tekrar yaklaşır.) Bu sabah bana söylediğin doğru muydu?

LIZZIE: Ne söyledim?

FRED: Sana zevk verdiğimi?

LIZZIE: Beni rahat bırak.

FRED: Doğru olduğuna yemin et. Yemin et! (Lizzie'nin bileğini bükerek. Banyodan bir gürültü duyulur.) Bu ne? (Dinler.) Orada biri var.

LIZZIE: Deli misin? Hiç kimse yok.

FRED: Var. Banyoda. (Banyoya doğru yürür.)

LIZZIE: Oraya giremezsin.

FRED: Demek ki var.

LIZZIE: Bugünkü müşterim. Parasını ödeyen biri. Tamam mı? Memnun oldun mu?

FRED: Müşteri mi? Bundan böyle hiç müşterin olmayacak. Bundan böyle asla. Sen bana aitsin. (Ara.) Onu görmek istiyorum. (Seslenir.) Hey, çıkın oradan!

LIZZIE: (Haykırır.) Çıkma sakın. Bu bir tuzak.

FRED: Seni orospu seni! (Lizzie'yi şiddetle iter, banyo kapısını doğru gidip açar. Zenci çıkar.) Bu mu müşterin?

LIZZIE: Onu sakladım, çünkü onu öldürmek istiyorlar. Ateş

etme, onun suçsuz olduğunu sen de biliyorsun. (Fred silahını çeker. Zenci ansızın sıçrar, Fred'i iterek dışarıya fırlar. Fred peşinden koşar. Lizzie sokak kapısına kadar gider, onların kaybolduğunu görünce haykırmaya başlar.) Onun suçu yok! Suçsuz o! (İki el silah sesi duyulur, Lizzie geri döner, yüzünde sert bir ifade belirir. Masaya giderek tabancayı alır. Fred geri gelir. Lizzie Fred'e doğru döner, sırtı seyircilere dönüktür. Tabancayı tutan eli sırtındadır. Fred kendi tabancasını masaya atar.) Onu da öldürdün değil mi? (Fred yanıtlamaz.) İyi öyleyse, şimdi de sıra sende. (Tabancasıyla ona nişan alır.)

FRED: Lizzie! Benim bir annem var.

LIZZIE: Kapa çeneni. Artık bu zırvaları yutmuyorum.

FRED: (Yavaşça ona doğru yürür.) Birinci Clarke tek başına koca bir ormanı temizledi; pusuya düşüp ölmeden önce tam on altı kızılderiliyi kendi elleriyle öldürdü; onun oğlu bu kenti kuran adamdır; George Washington'la senli benliydi ve Birleşik Devletler'in bağımsızlığı uğruna Yorktown cephesinde can verdi. Büyük babamın babası San Fransisco'da kolluk güçlerinin başıydı ve büyük yangında yirmi iki kişinin hayatını kurtardı. Büyükbabam buraya yerleşerek Mississippi kanalını açtırdı ve genel vali oldu. Babam senatör, ben de senatör olacağım. Biricik erkek evladı olarak onun tek mirasçısıyım ve ailemizin adını ben devam ettireceğim. Bu ülkeyi biz kurduk, onun tarihi aynı zamanda bizim ailemizin de tarihidir. Dünyanın dört bir yanına yayılmış bir aile:

Alaska'da, Filipinlerde, Meksika'da Clarke adını taşıyan yüzlerce insan var.

Amerika'nın tümüne ateş etmek cesaretini gösterebilecek misin?

LIZZIE: Bir adım daha atarsan vururum.

Jean-Paul Sartre

FRED: Vur! Vur öyleyse! Gördün mü, yapamıyorsun. Senin gibi bir kız, benim gibi bir adama ateş edemez. Kimsin sen? Bu dünyada ne işe yararsın? Büyükbabamı tanıdığın bile şüpheli. Oysa ben yaşamak için her hakka sahibim.

Ele alınacak birçok iş var ve hepsi de beni bekliyor. Ver şu tabancayı bana. (*Lizzie tabancayı verir, Fred cebine koyar.*) Zenciye gelince, öyle hızlı koşuyordu ki onu elimden kaçırdım. (*Biraz sustuktan sonra kollarını kadının boynuna dolar.*) Seni nehrin öbür kıyısındaki tepenin üstünde, bahçeli, güzel bir eve yerleştireceğim. Bahçede istediğin gibi gezebilirsin, ama dışarı çıkmak yok, çok kıskanç bir adamım ben. Haftada üç kez, salı, perşembe, bir de hafta sonu, hava karardıktan sonra seni görmeye geleceğim. Zenci hizmetkarların olacak, aklından bile geçiremeyeceğin kadar çok paraya sahip olacaksın. Ama benim bütün kaprislerime katlanman gerekecek. Ve şunu bil ki, kaprisim hiç eksik olmaz! (*Lizzie kendini biraz daha Fred'in kollarına bırakır.*) Gerçekten sana zevk verdim mi? Söylesene. Gerçekten mi?

LIZZIE: (*Yorgun.*) Evet, gerçekten.

FRED: (*Yanağına hafifçe birkaç kez vurarak.*) Haydi bakalım. Her şey yoluna girdi artık. (*Ara.*) Benim adım Fred.

P E R D E